

Nincsenek érzések beunánk, melyeknek üdötlén rajzolatit különös barmokban fel ne talállyuk; 's minthogy az elmének józan kormányai nélkül szíveiket bizonyos tisztvégzésekre ragadgyák, sokkal is ösztönözőbb erejek, mint úri nemünkben.

Ámde viszont [a' mennyi]¹ nemesb érzések elosztva sürgetik a' barmok' nemeit, mind egybe csatolva fénylenek a' szabadabb emberben józan eszének útmutatása szerint szívéet czéllýára segítvén. A' mi tehát vak erő a' köben; plántatényesztés a' növétenyeknél; ösztön vagy kénytelen érzés a' bogarak vagy egyéb párák' sokféle sorában, annak az indúlat' mestervonzásai által megfelel a' baroméet haladó szabad emberi szívbén. Sőt ha derültt szemmel vizsgállyuk az állati eszközt, mélyel örök szerzőnk felkészítette nemünköt, a' legerősb ösztönt díszével messze haladgya. Mindenik állatnak vagyon egy nembéli világya, mélyben czéllýa szerint kiszabott hivatallyait úzze. A' szorosabb mőhely kevesebb munkákra csatolván a' barom eszközköt, nagy erőre segíti az ösztönt. Ámde viszont mennél többféle dologra nosztfván A' test' gépelyeit tágasb környéki amannak annyi garádicsal gyengébb a' mesteri vonzás.

Közli: GÁLOS REZSŐ.

ADATOK PRÁGAI ANDRÁS ÉLETÉHEZ ÉS MŰKÖDÉSÉHEZ.

Prágairól a Theologiai Ismeretek Tárában még csak annyit tudtam megállapítani, hogy sárospataki és heidelbergi tanulása után valamikor szerencsi lelkész lett és innen 1631-ben máshova, illetőleg — mint akkor véltem — az ország más részébe készült menni, mindaméllt még 1635-ben is a Tiszán innen lelkészkedett valahol. Ennyi volt az egész. Azóta azonban körülbelül egész hivataloskodási pályájával tisztába jöttem.

Először is bizonyos, hogy a heidelbergi egyetemről visszajövele után Sátoraljaújrhelyt működött vagy másodpapi vagy rektori állásban. Erre vall az, hogy Kecskeméti C. Jánosnak *Fides Jesu et jesuitarum* című, 1619-ben megjelent műve mellé latin üdvözlő verset írt és ezt a különben magyar könyvet magyarnyelvű bevezetéssel is ellátta «Ujhelyben» virágvasárnapján. Valószínűnek tartom, hogy másodpap volt, nem pedig rektor, mivel az újhelyi rektorok ebben az időtájban olyanok közül kerültek ki, akik még csak törekedtek külföldre, nem pedig már hazatértek onnan.

Minden valószínűséggel közvetlenül Sátoraljaújrhelyből ment aztán lelkésznek Szerencsre, ahol 1624-ben már kétségtelenül ott volt, míg 1631-ben nemcsak készült távozni onnan, — mint a Theologiai Ismeretek Tárában (meg a Pallas Nagy Lexikonában) írtam — hanem, miután I. Rákóczi György

¹ [valamennyi]

egyideig fogva tartatta, valósággal el is távozott, mégpedig Göncre.¹ Mikor pedig az abauj-tornai, «dioecesis» esperese, Szepesi Láni Mihály tarcali lelkész elhúnyt, az ennek következtében megüresedett esperesi állásnak 1635 februárjában történt betöltésekor ő is kapott szavazatokat, jóllehet a Kovásznai Imre szepesii lelkész személyében mást választottak meg.² Ám mégis utódja lett Szepesi Láni Mihálynak, csakhogy a tarcali papi tisztben. Ezt onnan tudjuk, hogy midőn őt is meghívta Miskolci Csulyak István zempléni esperes a Sári Mihály volt sárospataki elsőpap özvegyével, Prágai Zsuzsánnával, neki épen testvérével 1635 ápr. 24-én megüendő lakodalmára, a meghívó levél Tarcalra volt címezve és elküldve részére.³ Tarcali lelkészsége alatt, de szolgálati helyének följegyzése nélkül szerepel a tiszáninneri espereseknek a Bodrogkisfaludon 1635. okt. 10-én tartott ú. n. presbyteriumi gyűléssel (ma körülbelül annyi volna, mint tanácsbírák összejövetele) kapcsolatos értekezletén résztvevők névsorában, mint egyik kísérője a saját esperesének.⁴

Azonban nem sok időt tölthetett új hivatali helyén. Már 1636. ápr. 28-án írt levelében arról ad hírt Miskolci, hogy másnap Tarcalra utazik a Prágai András özvegyéhez, hogy vagy barátságos egyességet kössenek, vagy perre tereljék az örökség ügyét.⁵ Föl kell tennünk, hogy ezt kevéssel megelőzve történhetett az örökhagyó halála. Egyébiránt már régebbi időben is betegeskedett, amennyiben a *Fejedelmek serkentő órája* előszavában szintén panaszkodik róla, mint a fordítás munkájában való akadályozójáról.

Irodalmi munkásságának termékeit az alkalmilag már említetteken kívül csupán annyival pótolhatom még, hogy Szenci Molnár Alberthez is írt üdvözlő verset a *Postilla Scultetica* mellé (1617.). Ám a Theologiai Ismeretek Tárában neve alatt felsorolt heidelbergi értekezések voltaképen Altling Henriknek, illetőleg Pareus Dávidnak a dolgozatai, ő csak a respondens tisztet vitte megvitatásuk alkalmával. Viszont midőn a reformáció százéves emlékülnepeén tartott értekezés Sandaeus jezsuita részéről támadást vonván magára, az értekezés Pareusnak *Miscellanea catechetica* c. kötetében (1634.) újból napvilágra bocsátott, ez már magának Prágainak a viszonzásul írott Assertiói társaságában történt.

Megjegyzem még, hogy szülőhelyéül az akkori szokás tekintetbe vételével Prága volna gondolható, de miként Krakkói Demeternek nem a lengyelországi Krakkó, hanem az alsófehérvármegyei Boroskrakkó volt a szülőhelye, épenúgy nála is nem a csehországi, hanem vagy a nógrád-, vagy a zalavármegyei Prága jöhetne ilyenül számításba. Minthogy azonban ő maga «Andreas Prágai de Nemeskér» néven említi magát,⁶ körülbelül a sopronvármegyei Nemeskért kell szülőhelyének elfogadnunk s akármelyik Prágára való talán valamelyik

¹ Iványi Béla: *Gönc szabadalmas mezőváros története*. 1926. 117. l.

² *Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár*. 1928. 214. l.

³ U. o. 215—6. l.

⁴ A zempléni ref. egyházmegyében tartott zsinatok jegyzőkönyvének a sárospataki kollégium könyvtárában őrzött eredetiből általam lemásolt, de még kiadatlan részében.

⁵ Miskolci leveleskönyvének általam szintén lemásolt, de még ugyancsak kiadatlan részében.

⁶ A *Postilla Scultetica* mellé írt üdvözlő verse aláírásában.

közeli felmenő ágbelije, esetleg épen az apja lehetett. Igaz ugyan, hogy nő-testvérének, a már említett Sári Mihálynénak Komjátón, Nyitra vármegyében volt egy kis öröksége,¹ de ennek olyan eredete is elképzelhető, mely nem állja útját a saiatmaga által frottakból való következtetésnek.

ZOVÁNYI JENŐ.

GÚNYVERSEK AZ 1790—91. ÉVI ORSZÁGGYŰLÉS IDEJÉBŐL.

A győri püspöki papnevelő intézet könyvtára, Balogh Sándor egykori szentadalberti prépost és győri kanonok könyvei között, egy kéziratos kötetet őriz, mely Calino József pozsonyi kanonok könyvtárával került tulajdonába. A kötetben magyar, latin és német nyelvű gúnyversek vannak az 1790—91. évi országgyűlés bőséges terméséből. Túlnyomórésben az országgyűlés valósággyi tárgyalásaival kapcsolatosak és inkább mint kortörténeti dokumentumok érdemelnek említést. Több vers foglalkozik az e kor gúnyversíróinak állandó céltáblájával, gróf Fekete Jánossal is. Ezeket a verseket más forrásból már ismertette a tudományos kutatás, a legtöbbjüköt pedig ki is adták.

Kiadatlanok az alább közlendő versek, melyek a magyar nyelvnek és nemzeti öltözetnek ezen az országgyűlésen oly sokat vitatott ügyére vonatkoznak. Az első vers megírására az országgyűlési napló magyar nyelven való kiadása felett megindult vita adott alkalmat. A vitában a horvát rendek azt kérték, hogy a naplót magyar és latin nyelven adják ki. Felfogásukhoz csatlakozott több felvidéki tót nemes, közöttük a magyarul csak rosszul tudó Jezerniczky Károly trencsényi követ, társaival Prileszkyvel és Micsicsessel Őket támadja a vers írója. A másik két vers a magyaros viselet mellett izgat. Az egyik dicséri a haját régi magyar módra levágó gróf Teleki Józsefet, a másik pedig a német ruha ellen lelkesít. Ezek a versek megvannak a M. Nemzeti Múzeum kézirattárának 1626. fol. lat. sz. kötetében is.²

I.

Az ártatlan Magyar Nyelv Némelly Tótoktól el rémítettvén futt lélektelen az igaz Magyar fiakhoz segedelem kérése végett.

Oh! átkozott Nemzete, otsmány Teremtések
Gyilkosok, Gyilkosok Hóhéri nemzések
Ah hogy tűrhet a föld illy durva népeket
A nap hogy nézheti az illy Embereket.

Nem más, a vad Tygris szoptatta ezeket
vagy a mérges Sárkány adta lételeket
Ugy van mert különben vélem olly méltatlan
hogy bálnának hiszen már ez sok hallatlan

¹ Veresmarti Mihály: *Megtérése históriája*... 1878. 39. l.

² Téglás I. Béla: *A történeti pasquillus a magyar irodalomban*. Szeged. 1928. 140—142. l.